

Uloga očeva u odgoju djece predškolske dobi

Mikulandra, Luciana

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:407539>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Luciana Mikulandra

**ULOGA OČEVA U ODGOJU DJECE PREDŠKOLSKE
DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Luciana Mikulandra

**ULOGA OČEVA U ODGOJU DJECE PREDŠKOLSKE
DOBI**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica : dr. sc. Ines Rezo Bagarić

Zagreb, 2024.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Roditeljstvo.....	2
1.1.1. Očinstvo.....	2
1.2. Stavovi o očinstvu.....	3
1.3. Uloga očeva u odgoju djece.....	4
1.4. Teorijsko polazište.....	6
1.5. Dosadašnja istraživanja.....	7
2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja	10
3. Metoda	11
3.1. Uzorak.....	11
3.2. Postupak.....	12
3.3. Mjerni instrumenti.....	13
3.3.1. Socioekonomska obilježja.....	13
3.3.2. Skala stavova o očinstvu.....	14
3.3.3. Višeznačna skala uključenosti oca.....	14
3.4. Obrada podataka.....	16
4. Rezultati	17
4.1. Deskriptivna statistika korištenih skala.....	17
4.2. Povezanost između obrazovanja i uključenosti u odgoj.....	18
4.3. Povezanost između materijalnih prihoda i uključenosti u odgoj.....	18
4.4. Razlika u uključenosti u odgoj s obzirom na radni status.....	19
4.5. Povezanost između stavova o očinstvu i uključenosti u odgoj.....	19
5. Rasprava	20
5.1. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja.....	24
5.2. Praktične implikacije.....	28
6. Zaključak	29
7. Literatura	31

Uloga očeva u odgoju djece predškolske dobi

Sažetak :

Kultura očinstva neprestano se mijenja, a uloga očeva u odgoju djece postala je relevantna društvena tema. Razvojem društva došlo je do promjene viđenja očeva i očinske uloge, pri čemu je tradicionalnu ulogu očeva zamijenilo moderno očinstvo. Na stavove o očinstvu i obnašanje očinske uloge utječu razni čimbenici koji određuju razinu uključenosti očeva u odgoj djece. Stoga je cilj ovog rada bio ispitati odnos između socioekonomskih obilježja očeva, stavova o očinstvu i uključenosti očeva u odgoj djece predškolske dobi. Ciljana populacija bili su očevi djece predškolske dobi na području Republike Hrvatske, a u istraživanju je sudjelovalo 172 oca. Rezultati su pokazali kako postoji pozitivna povezanost između obrazovanja i uključenosti očeva u odgoj djece, te između stavova o očinstvu i uključenosti očeva u aktivnosti provedene s djecom. Nije utvrđena povezanost između visine materijalnih prihoda i uključenosti očeva u odgoju djece, kao ni razlika u uključenosti u odgoj djece obzirom na radni status očeva.

Ključne riječi: očinstvo, uloga očeva, stavovi o očinstvu, uključenost očeva u odgoj djece

The role of fathers in raising preschool children

Abstract:

The culture of fatherhood is constantly changing, and the role of fathers in raising children has become a relevant social topic. With the development of society, there has been a change in how fathers and parental role are seen, whereby the traditional role of fathers has been replaced by modern fatherhood. Attitudes about fatherhood and the performance of the paternal role are influenced by various factors that determine the level of involvement of fathers in raising children. Therefore, the aim of this study was to examine the relationship between fathers' socioeconomic characteristics, attitudes about fatherhood and fathers' involvement in raising preschool children. The target population was fathers of preschool children in the Republic of Croatia, and 172 fathers participated in the research. The results showed that there is a positive connection between education and fathers' involvement in raising children, and between attitudes about fatherhood and fathers' involvement in activities spent with children. No connection was established between the amount of material income and fathers' involvement in raising children, as well as differences in involvement in raising children due to fathers' work status.

Key words: fatherhood, the role of fathers, attitudes about fatherhood, father's involvement in raising children

Izjava o izvornosti

Ja, Luciana Mikulandra, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Luciana Mikulandra

Datum: 28.08.2024.

1. Uvod

Uloga se definira kao ukupnost ponašanja koja su oblikovana kulturom i očekivanjima društva, a danas uloga očeva u društvu pretpostavlja obnašanje uloge skrbnika, njegovatelja, učitelja i hranitelja u obitelji (Brust Nemet i sur., 2021.; Hermansen i sur., 2015.). Tradicionalnu ulogu očeva kao hranitelja obitelji zamijenilo je moderno očinstvo koje podrazumijeva suroditeljstvo i aktivno sudjelovanje u odgoju djece (Dick, 2004.; LaRossa, 1997.). Koncept očinstva temelji se na kulturoškoj i povijesnoj ideologiji (Lamb, 1981.), a na promjenu shvaćanja očinstva i uloge očeva utjecali su društveni stavovi o očinstvu utemeljeni na očekivanjima i uvjerenjima pojedinog društva (Beaton i Doherty, 2007.).

Na obnašanje uloge očeva i razinu uključenosti očeva u odgoj utječu razni čimbenici poput obrazovanja, dobi, zaposlenja, bračnog statusa (Newland i sur., 2008.), a navedeno potvrđuju i Model kompetentnog roditeljskog funkcioniranja (Belsky, 1984.) te Model očinstva (Doherty i sur., 1998.) koji govore o povezanosti karakteristika roditelja, djeteta i društvenih čimbenika s roditeljskim ponašanjem. Očinstvo je postalo relevantna društvena tema te je došlo do porasta broja istraživanja koja proučavaju ulogu očeva s obzirom na njihovu važnost u odgoju i razvoju djece.

Unatoč porastu broja uključenih očeva u odgoju djece, nema dovoljno istraživanja koja se bave ovom tematikom. Isto tako, većina provedenih istraživanja o očinstvu i uključenosti očeva u odgoju djece sadrži izvještaje majki o očevom sudjelovanju dok se očeva percepcija o očinstvu zanemaruje (Guzzo, 2011.), stoga su ciljana populacija ovog istraživanja bili očevi djece predškolske dobi. Svrha ovog istraživanja bila je ispitati uključenost očeva u odgoj djece u Republici Hrvatskoj kao i stavove očeva o očinstvu kako bi se dobio bolji uvid u očevu percepciju o vlastitoj uključenosti te koliko su i dalje prisutni tradicionalni stavovi na našem području, odnosno koliko su se isti mijenjali razvojem društva.

U nastavku rada bit će pobliže prikazana konceptualizacija očinstva, stavovi o očinstvu i uloga očeva u odgoju djece. Isto tako bit će prikazani rezultati ovog istraživanja, ograničenja, preporuke za buduća istraživanja te praktične implikacije rezultata koje se odnose na područje sustava socijalne skrbi.

1.1. Roditeljstvo

Obitelj predstavlja primarnu društvenu zajednicu u kojoj se obnašaju temeljne obiteljske funkcije važne za razvoj djeteta (Pintar, 2018.), a čine ju roditelji i djeca čiji su odnosi utemeljeni na emocionalnim vezama (Ljubetić, 2010.). Roditeljstvo je složeniji pojam te se odnosi na obnašanje roditeljske uloge od strane roditelja prema djetetu, a ovisi o biološkim i psihološkim čimbenicima pojedinca kao što su motivacija i želja za djecom, vrijednosti i ciljevi pojedinca te prihvatanje roditeljske uloge i preuzimanje skrbi o djetetu (Lacković-Grgin, 2010.). Belsky (1984.) također navodi kako je obnašanje roditeljske uloge određeno različitim čimbenicima te kako roditeljsko ponašanje ovisi o individualnim razlikama svakog pojedinca. Kako bi djetetu bio osiguran adekvatan razvoj u obitelji, od presudne je važnosti kvalitetan odnos roditelj-dijete (Brust-Nemet i sur., 2021.). Kako bi se uspostavio kvalitetan odnos roditelj-dijete u kojem se zadovoljavaju djetetove temeljne potrebe za uspješan rast i razvoj, roditelji bi trebali temeljiti svoju ulogu na aktivnom roditeljstvu, ali i suroditeljstvu u kojem oba roditelja pružaju brigu i skrb o djetetu. Važno je naglasiti koncept suroditeljstva i očinstva s obzirom na to da se nalazimo u tranzicijskom razdoblju vezano uz društveno mijenjanje očinske uloge i njegove uključenosti u odgoj djece (Pahić i Miljević-Riđički, 2014.).

1.1.1. Očinstvo

Koncept očinstva se neprestano razvija, a samim time i uloga očeva u odgoju djece. U prošlom stoljeću očinstvo se promatralo kroz tradicionalan aspekt, vladao je patrijarhat s ocem na čelu obitelji pri čemu su očevi često bili emocionalno hladni i nedostupni (Cvrtnjak i Miljević-Riđički, 2015.). Povijesno gledano, očevi nisu bili aktivni u ulozi roditelja te nisu bili uključeni u odgoj djece, unatoč mogućim pozitivnim utjecajima uključenosti očeva na djecu i obitelj (McBride i Mills, 1993.). Nekoć se smatralo kako je majka primarna skrbnica koja ima glavnu roditeljsku ulogu u odgoju djece, dok je otac bio sekundarna figura u obitelji čija je uloga bila pružanje materijalne i moralne podrške majci (Cvrtnjak i Miljević-Riđički, 2015.; La Rossa, 1997.; Miljević-Riđički, 2022.). Zbog očeve patrijarhalne uloge i česte odsutnosti, smatralo se kako dijete može razviti

primarnu privrženost samo s majkom, dok se otac svrstavao u druge bliske osobe s kojim dijete razvija sekundarnu privrženost, o čemu nam govori i teorija privrženosti autora Johna Bowlbya (Warin, 2018.; prema Miljević-Riđički, 2022.). S obzirom da se društveni pogled na očinstvo kao i sama uloga očeva mijenja, istraživanja (Ajduković i sur., 2007.; prema Miljević-Riđički, 2022.; Lamb, 1997.; Lamb, 2002.; prema Hazen i sur., 2010.) su utvrdila kako djeca, posebice dojenčad mogu razviti primarnu privrženost s ocem kao i s majkom te kako je otac, uz majku važna figura u odgoju koja utječe na razvoj djece. Društvena stajališta i očekivanja o očinstvu su u neprestanom razvoju (Cabrera i sur., 2000.; Lamb, 2000.), stoga se promijenio i pogled na očinstvo. Danas, očinstvo predstavlja višeznačan pojam pri čemu se uloga očeva promatra kroz aktivnu uključenost u odgoj djece, osjetljivost na potrebe djeteta i preuzimanje roditeljske uloge i odgovornosti (Appelbaum i sur., 2000.) te se od očeva očekuje da zajedno s majkom budu aktivni u roditeljstvu i uključeni u odgoj djece (LaRossa, 1997.).

1.2. Stavovi o očinstvu

Prema Beaton i Doherty (2007.), stavovi o očinstvu su konceptualizirani kao skup uvjerenja i osjećaja o tome kako bi očevi trebali biti uključeni u odgoj djece. Isto tako, stavovi o očinstvu promatraju se kao društvena uvjerenja o važnosti uloge očeva u odgoju djece. Razni autori (Fox i Bruce, 2001.; Holden i Edwards, 1989.; Palkovitz i Copes, 1988.; prema Lee i Doherty, 2007.) smatraju kako stavovi utječu na određivanje ponašanja pojedinca. Navedeno je vidljivo i kroz društveni razvoj, a sukladno time i promjenom konceptualizacije očeva i njihove uloge (Cabrera i sur., 2000.). Prema LaRossa (1988.), u prošlom stoljeću očinstvo je bilo utemeljeno na tradicionalnom društvenom stajalištu o tome kako je očeva primarna uloga u obitelji pružanje materijalne i financijske podrške obitelji. Slijedom toga, majka je bila primarna skrbnica odgovorna za brigu i skrb o djeci, dok se za očeve smatralo kako nemaju utjecaja na djetetov život i razvoj zbog svoje česte odsutnosti i emocionalne nedostupnosti. Isto tako, u društvu su se razvile predrasude o očevima kako nisu dovoljno dobri skrbnici kao majke te kako su nesposobni za odgajanje djece, što može biti prepreka očevima za aktivno obnašanje očinske uloge (Parke

i Brott, 1999.). No razvojem društva kultura očinstva se mijenjala, a samim time i društveni stavovi, odnosno uvjerenja o očinstvu i njihovoj ulozi u obitelji i odgoju djece (LaRossa, 1988.). Prema Coll i Pachter (2002.; str. 6), kultura se prilagođava razvoju društva, a uvjerenja, stavovi i prakse mijenjaju kako bi se uklopili u sadašnji kontekst društva. Neki autori (Pleck i Pleck, 1997.; prema Cabrera i sur., 2000.; LaRossa, 1988.) već krajem prošlog stoljeća spominju koncept modernog očinstva, u kojem se od očeva očekuje da budu uključeni u odgoj te da zajedno s majkom sudjeluju u odgoju djece i doprinose njihovom razvoju. Tradicionalne društvene stavove i pogled na očinstvo zamijenilo je moderno očinstvo u kojem se očevi smatraju primarnim skrbnicima zajedno s majkom. Određena istraživanja o očinstvu (Hochschild, 1989.; Kamenov i sur., 2007.; Seccombe, 1986.; prema Brust-Nemet i sur., 2021.) navode kako moderno očinstvo podrazumijeva redistribuciju tradicionalne podjele poslova u obitelji i koncepta očinstva s ciljem izjednačavanja rodnih uloga i poslova prema spolu. Prema LaRossa (1988.), jedan od razloga zašto muškarci danas napuštaju tradicionalne stavove o očinstvu i okreću se modernom očinstvu je zbog (negativnog) iskustva s vlastitim očevima i djedovima. S obzirom na navedeno, danas se od očeva očekuje da budu dostupni svojoj djeci i obitelji te da im pružaju sigurnost i toplinu, naspram tradicionalnih očeva od kojih se to nije očekivalo (Brust-Nemet i sur., 2021.). Ipak, koliko će otac uistinu biti uključen u odgoj djece ovisi o mnogim čimbenicima, poput stavova muškaraca o očinstvu i spremnost na odbacivanje tradicionalnog, odnosno prihvaćanje modernog očinstva (Krpan, 2018.).

1.3. Uloga očeva u odgoju djece

S obzirom na sve veći porast broja istraživanja koja se bave temom očinstva (Lee i Doherty, 2007.), posljednjih desetljeća uključenost očeva u odgoj djece postala je relevantna društvena tema, pri čemu su očevi predstavljeni kao ključan faktor koji doprinosi obiteljskoj dobrobiti i pozitivnom utjecaju na razvoj djece (Cabrera i sur., 2018.; Cabrera i sur., 2014.; Lamb, 2000.). Neki autori (Cabrera i sur., 2000.; Cvrtnjak i Miljević-Riđički, 2015.; Newland i Coyl, 2010.) smatraju kako je u zapadnim društvima u posljednjih 30-ak godina vidljiv porast broj očeva koji su

uključeni u odgoj djece te koji preuzimaju brigu i skrb o djeci. Porast broja očeva koji su uključeni u odgoj djece rezultat je socioekonomskih promjena, poput povećanja broja zaposlenih žena i majki te promjena obiteljske strukture i dinamike, što ujedno dovodi do promjene uvjerenja o roditeljskim ulogama i stavova o očinstvu, posebice kod očeva (Cabrera i sur., 2014.). S obzirom na navedene promjene, Brust Nemet i sur. (2021.) navode kako danas očevi u odgoju djece postaju jednako važan skrbnik kao i majke te oni postaju učitelji, skrbnici, zaštitnici, moralne figure, pri čemu njihove razne uloge mogu utjecati na kognitivni, emocionalni i socijalni razvoj djece (Brust Nemet i sur., 2021.). Lamb i Lewis (2003.; prema Bailey, 2015.) govore o tome kako očeva uključenost u odgoju djece, kao što su angažman, dostupnost i odgovornost ima potencijalne dobrobiti i pozitivne učinke na djecu i obitelj.

Autor Lamb 1981.godine pretpostavio je kako se uloga očeva u odgoju djece odnosi na količinu vremena koju očevi provode s djecom, aktivnosti i kvalitetu odnosa između oca i djeteta. Na temelju njegove prvobitne podjele, Lamb i suradnici (1985., 1987.) u svojim radovima predstavili su Model očeve uključenosti, jedan od najpoznatijih modela koji se koristi i danas (Cabrera i sur., 2000.). Prema navedenom modelu, očeva uključenost u odgoj djece promatra se kroz tri dimenzije, a to su pristupačnost, dostupnost i odgovornost (Cabrera i sur., 2000.; Diniz i sur., 2021.; Lamb, 2000.; Pahić, 2019.).

Neki autori (Cabrera i sur., 2011.; Diniz i sur., 2021.; Pahić, 2019.) navode kako se očeva pristupačnost odnosi na očev angažman u odgoju djece te se promatra kroz direktnu interakciju s djetetom u raznim aktivnostima u kojima otac i dijete zajedno sudjeluju, npr. igranje s djetetom, hranjenje i sl. Očeva pristupačnost, odnosno angažman u odgoju promatra se kroz količinu vremena koju očevi provode s djecom sudjelovanjem u određenim aktivnostima dok se izostavlja kvaliteta interakcija u odnosu otac-dijete (Cowan i sur., 2009.). Cabrera (2019.) u svom radu navodi kako je u odgoju važna količina vremena koju očevi provode s djecom, ali stavlja naglasak na kvalitetu vremena provedenog s djecom smatrajući kako vrijeme koje očevi provode s djecom nije uvijek pozitivno i poželjno za dijete. Što se tiče kvalitete interakcija, Sroufe i sur. (2005.; prema Cabrera, 2019.) smatraju kako je visoko kvalitetan odnos otac-dijete odnos u kojem prevladavaju

empatičnost i osjetljivost oca kao i pružanje podrške, sigurnosti i zaštite djetetu prilikom obavljanja određenih aktivnosti.

Druga dimenzija očeve uključenosti je dostupnost, a promatra se kroz očevu dostupnost i osjetljivost da adekvatno reagira na djetetove potrebe i zahtjeve, pri čemu nije nužno da postoji direktna interakcija s djetetom (Pahić, 2019.). Na primjer, otac obavlja određenu aktivnost, ali je ujedno dostupan za dijete i spreman zadovoljiti njegove potrebe ako ga dijete pozove. Treća dimenzija odnosi se na odgovornost, odnosno preuzimanje brige i skrbi o djetetu kroz sudjelovanje u konkretnim zadacima putem indirektna interakcije s djetetom, kao što su donošenje odluke vezano uz obrazovanje djeteta, zakazivanje termina i odlazak pedijatru s djetetom i slično (Diniz i sur., 2021.; Lamb, 2000; Pahić, 2019.). Prema Pleck (2012.) jedan dio znanstvenika usmjeren je proučavanju uključenost očeva u odgoj djece kroz količinu vremena koju očevo provode s djecom, dok neki znanstvenici više pažnje posvećuju kvaliteti očeve uključenosti naspram kvantiteti, pri čemu se procjenjuje stupanj očeve dostupnosti i osjetljivosti na djetetove potrebe. Ipak, koliko će otac biti uključen u odgoj djece ovisi o raznim čimbenicima koji oblikuju očeve stavove o očinstvu, a samim time utječu obnašanje očinske uloge.

1.4. Teorijsko polazište

Kako bi se istraživala očeva uključenost u odgoj djece i obnašanje očinske uloge, potrebno je uzeti u obzir čimbenike koji mogu utjecati na isto. Belsky (1984.) u svom Modelu kompetentnog roditeljskog funkcioniranja navodi kako obnašanje roditeljske uloge ovisi o individualnim karakteristikama roditelja i djeteta, a navedeno potvrđuje i Model očinstva autora Doherty i sur. (1998.) koji pretpostavlja povezanost individualnih karakteristika očeva, karakteristika djece, društvenih čimbenika i obnašanja očinske uloge. Model očinstva autora Doherty i sur. (1998.) podrazumijeva pet komponenti koje utječu na razinu očeve uključenosti u odgoj i stavove o očinstvu (Parke, 1996.), kao što su karakteristike djeteta, karakteristike očeva poput zaposlenja i uvjerenja, bračni odnosi, suroditeljstvo te socioekonomska obilježja poput materijalnog prihoda i etniciteta (Doherty i sur., 1998.). Navedene komponente modela očinstva povezane su s dva

aspekta očinstva, pri čemu se prvi aspekt odnosi na kvantitetu očeve uključenosti u odgoj djece, a drugi na samu kvalitetu odnosa otac-dijete. Isto tako, Diniz i sur. (2021.) u svom radu navode kako razina očeve uključenosti u odgoj djece ovisi o osobnim karakteristikama oca kao što su obrazovanje oca, osobna uvjerenja i motivacija za aktivno sudjelovanje u brizi i skrbi o djetetu.

Navedeni modeli i stajališta utemeljeni su na teoriji ekosustava i sustavnoj obiteljskoj teoriji (Cabrera, 2019.) koje objašnjavaju kako određene uloge i odnosi na različitim razinama sustava, kao i osobne karakteristike pojedinca te njegova iskustva oblikuju ponašanje pojedinca u (obiteljskom) sustavu. Prema Diniz i sur. (2021.), očinstvo je složen i dinamičan proces koji je međusobno isprepleten s raznim aspektima sustava, poput osobnih karakteristika očeva kao što su stavovi, uvjerenja, ponašanja, ali i društvenim čimbenicima poput rada, zajednice, sustava podrške i društvenih očekivanja, koji zatim utječu na ponašanje očeva i razvoj djeteta. Iz perspektive obiteljskog sustava, majčini stavovi o očinstvu kao i očevi stavovi o očinstvu mogu utjecati na uključenost očeva u odgoj djece (Parke, 2002.). Isto tako, teorija ekosustava također pruža koristan okvir za razumijevanje iskustva očeva i njihove razine uključenosti u odgoj djece. Perspektiva ekosustava uzima u obzir očekivanja o očinstvu koja očevi moraju ispuniti, kao i socioekonomske izazove s kojima se suočavaju kako bi mogli pružiti financijsku i emocionalnu potporu svojoj djeci tijekom odrastanja (Barthelemy i Coakley, 2017.). Stoga navedene teorije objašnjavaju kako očeva uključenost u odgoj djece može varirati u odnosu na druge aspekte obiteljskog sustava te kako se, s obzirom na razne čimbenike, očeva uključenost može i promijeniti tijekom vremena (Cabrera i sur., 2014.). Prema tome, prilikom proučavanja uključenosti očeva u odgoj djece, važno je uzeti u obzir društvene i individualne čimbenike pojedinca koji imaju utjecaja na način obnašanja roditeljske, odnosno očinske uloge.

1.5. Dosadašnja istraživanja

U posljednja dva desetljeća došlo je do porasta broja istraživanja koja proučavaju uključenost očeva u odgoj djece (Lee i Doherty, 2007.). Primarni fokus istraživanja koja se bave ulogom očeva je kvaliteta očeve prisutnosti i doprinosi koje ono ima

na dijete i djetetov razvoj (Barthelemy i Coakley, 2017.). Kao što je prethodno navedeno, mnogi čimbenici određuju razinu uključenosti očeva u odgoj djece, poput individualnih karakteristika roditelja i kontekstualnih čimbenika (Lee i Doherty, 2007.). S obzirom na određene čimbenike i individualne karakteristike očeva koji mogu utjecati na ponašanje i razinu uključenosti očeva u odgoj djece, očekivano je kako očevi neće biti u jednakoj mjeri uključeni u odgoj (Diniz i sur., 2021.). Sukladno navedenom, Cabrera i sur. (2007.; 2011.) u svojim istraživanjima navode kako su sociodemografska obilježja očeva kao što su obrazovanje, etnicitet, suroditeljstvo i niži stupanj konflikta u obitelji prediktori očeve uključenosti u odgoju djece. Krpan (2018.) navodi kako će očevi mlađe dobi, koji imaju viši stupanj obrazovanja biti uključeni u odgoj djece u odnosu na očeve s nižim stupnjem obrazovanja, dok Cabrera i sur. (2011.) navode kako su očevi s višim stupnjem obrazovanja uključeni u direktne interakcije i aktivnosti sa djecom. Isto tako, očev radni status je povezan sa razinom uključenosti očeva u odgoj, a Cabrera i sur. (2018.) ističu kako dugo radno vrijeme očeva na poslu ima negativan utjecaj na očevu uključenost u odgoj. Coltrane (1996.) u svom istraživanju navodi kako su očevi koji provode više sati na poslu manje uključeni u odgoj djece, dok neki autori (Grossman i sur., 1988.; Hood, 1993.) navode kako su očevi, čiji su poslovi teži i emocionalno zahtjevniji, manje dostupni i manje angažirani oko skrbi u odnosu na očeve čiji su poslovi manje zahtjevni (Appelbaum i sur., 2000.). Što se tiče materijalnih prihoda očeva, autori koji su prošlog stoljeća proučavali uključenost očeva u odgoj djece (Appelbaum i sur., 2000.; Casper i O'Connell, 1998.;;) došli su do spoznaje kako očevi s nižim prihodima iskazuju veću razinu uključenosti u skrb o djeci, dok je Bryan (2013.) u svom istraživanju također potvrdio kako očevi s nižim prihodima iskazuju veći stupanj brige i skrbi o djeci, kao i veći stupanj emocionalne dostupnosti.

Autor Guzzo (2011.) u svom radu navodi kako postoje dokazi koji povezuju stavove o očinstvu i uključenost očeva u odgoj djece, ali smatra kako se nije dovoljno pažnje posvećivalo istraživanju čimbenika koji utječu na stavove muškaraca o očinstvu. Lee i Doherty (2007.) u svom radu pretpostavljaju kako će očevi, koji imaju pozitivne stavove o očevoj uključenosti u odgoj djece samim time biti uključeni u odgoj, dok manje pozitivni stavovi o očinstvu mogu rezultirati s

manjom razinom uključenosti očeva u odgoj djece. Jedan od razloga zašto su očeви postali uključeniji u odgoj djece je taj što je danas uvriježeno stajalište kako očeви igraju važnu ulogu kod razvoja djece i socijalizacije istih (Barnett i Baruch, 1987.).

Mijenjanjem tradicionalnog očinstva mijenjali su se i društveni stavovi o očinstvu. Dok je nekoć društveno stajalište pretpostavljalo kako očeви nemaju utjecaja na razvoj djeteta s obzirom na njihovu odsutnost i neuključenost u odgoj (Hermansen i sur., 2015.), danas se podrazumijeva kako očeви, zajedno s majkom doprinose razvoju djece (Cabrera i sur., 2000.). Neki autori (Cabrera i sur., 2007.) smatraju kako je očeva uključenost u odgoj djece povezana s razvojem djece predškolske dobi, konkretno s komunikacijskim i kognitivnim vještinama, ponašajnim aspektima i slikom o sebi. Istraživanje (Cowan i sur., 2009.) također potvrđuje povezanost očeve uključenosti u odgoj djece te navode kako je očeva dostupnost i angažman u odgoju djece predškolske dobi pozitivno povezana s razvojem djece te dovodi do bolje emocionalne regulacije te pozitivnih kognitivnih i obrazovnih ishoda kod djece. Isto tako, kvalitetna interakcija u odnosu otac-dijete kao i očeva sudjelovanje u raznim aktivnostima s djetetom kao što je npr. igra povezana je s pozitivnim kognitivnim razvojem djece predškolske dobi kao i razvojem komunikacijskih vještina djece u dobi od 24 do 36 mjeseci (Anderson i sur., 2019.; LeMonda i sur., 2004.; Roggman i sur., 2004.; prema Conor i Stolz, 2021.). Cosentino i sur. (2014.) u svom radu navode kako nedostatak očeve uključenosti ima negativne posljedice na djetetov život, dok Newland i Coyl (2010.) smatraju kako očeva uključenost u odgoj djece može imati značajno pozitivan utjecaj na djetetovu budućnost općenito. Djeca koja imaju kontinuiran, topao i intiman odnos s ocem tijekom odrastanja će se kvalitetnije razvijati (Fagan i Palkovitz, 2007.), dok će ona djeca čiji očeви nisu uključeni u odgoj imati veći rizik od počinjenja kriminalnih radnji, tinejdžerskog roditeljstva i nezaposlenosti (McLanahan i Sandefur, 1994.; Woldoff i Cina, 2007.; prema Cosentino i sur., 2014.). S obzirom na navedeno, danas se u društvu od očeva očekuje da svojom uključenosti u odgoj i aktivnim sudjelovanjem doprinose adekvatnom socioemocionalnom razvoju djece i akademskom uspjehu (Kamenov i Jugović, 2011.; prema Brust-Nemet i sur., 2021.).

2. Cilj, problemi i hipoteze istraživanja

Cilj ovog istraživanja je ispitati odnose između nekih socioekonomskih obilježja očeva, stavova o očinstvu te uključenosti očeva u odgoj djece predškolske dobi na području Republike Hrvatske.

P1: Postoji li povezanost između razine obrazovanja i razine uključenosti očeva u odgoju djece predškolske dobi?

H1: Očekuje se da će postojati pozitivna povezanost između razine obrazovanja i razine uključenosti očeva u odgoju djece predškolske dobi na način da će očevi koji imaju višu razinu obrazovanja iskazivati veću razinu uključenosti u odgoju djece predškolske dobi.

P2: Postoji li povezanost između visine materijalnih prihoda i razine uključenosti očeva u odgoju djece predškolske dobi?

H2: Očekuje se da će postojati negativna povezanost između visine materijalnih prihoda i razine uključenosti očeva u odgoju djece predškolske dobi na način da će očevi koji imaju veće materijalne prihode iskazivati manju razinu uključenosti u odgoju djece predškolske dobi.

P3: Postoji li razlika u razini uključenosti očeva u odgoj djece s obzirom na radni status?

H3: Očekuje se da će postojati razlika u razini uključenosti očeva u odgoju djece predškolske dobi s obzirom na radni status na način da će očevi koji su zaposleni iskazivati manju razinu uključenosti u odgoju djece u odnosu na očeve koji su nezaposleni.

P4: Postoji li povezanost između stavova o očinstvu i razine uključenosti očeva u odgoju djece predškolske dobi?

H4: Očekuje se da će postojati pozitivna povezanost između stavova o očinstvu i razine uključenosti očeva u odgoju djece predškolske dobi na način da će očevi koji iskazuju pozitivnije stavove o očinstvu iskazivati veću razinu uključenosti u odgoju djece predškolske dobi.

3. Metoda

3.1. Uzorak

Ciljana populacija ovog istraživanja bili su očevi djece predškolske dobi koji žive na području Republike Hrvatske. U istraživanju su sudjelovale 193 osobe, od toga 183 (94,8%) muškaraca i 10 (5,2%) žena. S obzirom na to da je jedan od kriterija za sudjelovanje u istraživanju bio da su sudionici muškog spola, odnosno da su očevi djece predškolske dobi, iz obrade podataka je isključeno deset žena, jedan sudionik bez djece te deset muških sudionika čija djeca nisu predškolske dobi. Nakon selekcije sudionika koji ne ispunjavaju željene kriterije za provedbu ovog istraživanja, u obradu rezultata je u konačnici uključeno 172 sudionika. Raspon godina sudionika je 26-53, a prosječna dob iznosi 36,96 ($SD = 5,81$). Najviše sudionika dolazi iz velikog grada (41,9%), zatim iz sela (18,6%), srednjeg grada (15,1%), većeg grada (14%), a najmanje sudionika je iz malog grada (10,5%).

Iduća obilježja odnose se na socioekonomska obilježja sudionika. Najviše sudionika je završilo srednju školu (44,8%), nakon toga slijedi diplomski studij (32%), zatim završen magisterij, doktorat ili specijalistički studij (11%) te završena viša škola ili preddiplomski studij (11%), a najmanje ih ima završenu samo osnovnu školu (1,2%). Isto tako, najviše sudionika je zaposleno preko ugovora na neodređeno (75%), nakon toga slijede sudionici koji su samozaposleni (17,4%), zatim sudionici zaposleni preko ugovora na određeno (5,2%), nezaposleni (1,2%), sezonski radnik (,6%) te pomorac (,6%). Što se tiče materijalnog statusa, jednak broj sudionika ($N = 72$) je procijenilo materijalni status kao prosječan (41,3%) i nešto iznad prosjeka (41,3%), a najmanje sudionika je odgovorilo nešto ispod prosjeka (2,3%). Slijedom toga, najviše sudionika (58,7%) je iskazalo kako su ukupni mjesečni prihodi 2 601 eura i više, zatim slijede sudionici sa ukupnim mjesečnim prihodom od 2 001-2 600 eura (28,5%),

nakon toga slijede sudionici s 1 201-2 000 eura ukupnog mjesečnog prihoda (8,1%), dok najmanje sudionika (2,3%) ima 801-1 000 eura te 1 001- 1 200 eura ukupnih mjesečnih prihoda.

Što se tiče bračnog statusa te korištenja određenih dopusta nakon rođenja djeteta, najviše sudionika je u bračnoj zajednici (78,5%), a najmanje ih je u vezi (0,6%), odnosno samac (0,6%). Pravo na očinski dopust je iskoristilo 44,8% sudionika, dok je pravo na roditeljski dopust iskoristilo 33,7% sudionika.

3.2. Postupak

Za provedbu ovog istraživanja korišten je nacrt transverzalnog tipa, što znači da je istraživanje provedeno u jednoj vremenskoj točki. Takav nacrt nam pruža jednokratnu usporedbu odgovora svih sudionika i opis odnosa među ispitivanim obilježjima samo u trenutku provođenja istraživanja (Milas, 2009). Istraživanje je provedeno od početka srpnja 2024. godine do kraja srpnja 2024. godine, a za provedbu istraživanja korištena je online metoda prikupljanja podataka, odnosno online anketni upitnik. Kao što je prethodno navedeno, ciljane populacija istraživanja bili su očevi djece predškolske dobi na području Republike Hrvatske te kako bi se prikupio što veći broj sudionika korišten je online anketni upitnik zbog svoje ekonomičnosti i učinkovitosti. Za izradu online anketnog upitnika korišten je Google forms, a upitnik se dijelio sudionicima putem poveznice. Sudionici su mogli pristupiti anketnom upitniku klikom na dobiveni link, odnosno poveznicu. Poveznica kojom se pristupalo anketnom upitniku prvo je proslijeđena od strane autorice putem WhatsApp aplikacije očevima poznanicima koji ispunjavaju kriterije ciljane populacije, nakon čega su iste osobe proslijeđile svojim poznanicima, očevima djece predškolske dobi. Nakon toga, poveznica za anketni upitnik objavljena je na Instagram i Facebook profilu autorice te u nekoliko relevantnih Facebook grupa. S ciljem što većeg odaziva, sudionici su mogli sudjelovati u nagradnoj igri i osvojiti poklon bon u DM prodavaonici u iznosu od 20 eura. Po završetku istraživanja odabrana su dva sretna dobitnika slučajnim odabirom.

S obzirom na to da su željeni sudionici bili odrasle osobe, nije bilo potrebno tražiti odobrenje Etičkog povjerenstva za provedbu istraživanja. Na početku anketnog upitnika sudionici su informirani o cilju istraživanja, tko ga provodi te o vremenskom rasponu ispunjavanja anketnog upitnika. Etička načela poštovala su se na način da su sudionici prije ispunjavanja anketnog upitnika bili upoznati sa svrhom istraživanja i dobrovoljnosti sudjelovanja u istome, s mogućnošću odustajanja u bilo kojem trenutku bez ikakvih posljedica. Sudionicima se u uvodnom dijelu ankete objasnilo kako pristupanjem anketnom upitniku daju informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju. Isto tako, sudionici su u uvodnom dijelu bili upoznati sa načelom anonimnosti te se od njih nisu tražili osobni podaci niti se odgovori mogu povezati s osobom koja je ispunjavala anketni upitnik. Sudionicima koji su željeli sudjelovati u nagradnoj igri ostavljena je mogućnost da na kraju anketnog upitnika ostave svoj e-mail kontakt kako bi ih se moglo kontaktirati u slučaju osvajanja nagrade. Isto tako, poštovano je načelo povjerljivosti na način da je sudionicima objašnjeno kako će samo osobe koje provode istraživanje imati pristup bazi podataka, odnosno autorica i mentorica, te kako će se podaci obrađivati na grupnoj, a ne individualnoj razini. Tema istraživanja nije socijalno osjetljive prirode, no unatoč navedenom sudionicima je ostavljen kontakt na koji se mogu obratiti u slučaju doživljenja neugode tijekom ispunjavanja upitnika, nejasnoća ili drugih pitanja. Na kraju upitnika, ostavljena je zahvala svim sudionicima koji su sudjelovali u istraživanju.

3.3. Mjerni instrumenti

3.3.1. Socioekonomska obilježja

U prvom dijelu anketnog upitnika ispitivana su socioekonomska obilježja sudionika. Upitnik o socioekonomskim obilježjima sudionika je novo konstruiran za potrebe ovog istraživanja, od strane autorice i mentorice. Prvo se sudionike pitalo o njihovom spolu, dobi i veličini mjesta stanovanja. Zatim se sudionike ispitilo o njihovoj razini obrazovanja, trenutnom radnom statusu te o prosjeku sati koje provedu na poslu tjedno s obzirom na postavljene hipoteze u istraživanju. Nakon toga, slijedila su pitanja o bračnom i roditeljskom statusu te pitanja o djeci, poput *"Imate li djece?"* te *"Koliko Vaše dijete/Vaša djeca imaju godina?"*.

Navedena pitanja su važna jer su odgovori na isto omogućili kasniju selekciju sudionika koji su ispunili anketni upitnik, a koji ne ispunjavaju kriterije ciljane populacije. Slijedom toga, postavljena su pitanja o korištenju očinskog i roditeljskog dopusta nakon rođenja djeteta. Na kraju upitnika o socioekonomskim obilježjima, postavljena su pitanja kojima se ispitao materijalni status sudionika, poput "*Kako biste procijenili sadašnje materijalne mogućnosti Vaše obitelji?*" te "*Koliko iznose ukupni mjesečni prihodi Vašeg kućanstva?*".

3.3.2. Skala stavova o očinstvu (*Fathering Attitude Items, McGill, 2014.*)

U svrhu ispitivanja stavova o očinstvu korištena je skala *Fathering Attitude Items* (McGill, 2014.). Za potrebe ovog istraživanja skala je prevedena na hrvatski jezik od strane autorice i mentorice. Skala je razvijena za korištenje u istraživanjima koja ispituju uključenost oca, a služi za procjenu stavova očeva o ulozi očeva u odgoju djece (McGill, 2014.). Navedena skala sastoji se od osam čestica, koje se odnose na tvrdnje o očinstvu i važnosti uloge očeva u odgoju djece. Primjer čestica je "*Otac bi trebao biti jednako uključen u u brigu o svojoj djeci kao i majka.*" ili "*Očevi igraju središnju ulogu u razvoju osobnosti djece.*". Sudionici su davali svoje odgovore na Likertovoj skali sa šest uporišnih točaka, od 1 (*uopće se ne slažem*) do 5 (*u potpunosti se slažem*) kako bi označili svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom. Ukupni rezultat dobiva se zbrajanjem odgovora sudionika na svih osam čestica pri čemu veći broj bodova, odnosno veći rezultat označava pozitivnije stavove o očinstvu. Što se tiče pouzdanosti skale stavova o očinstvu, ona je 1997. godine u nacionalno reprezentativnom studiju o ženama, muškarcima, djeci i obitelji od strane Child Development Supplementa Panel Study of Income Dynamics (PSID-CDS) iznosila $\alpha = ,70$, a u ponovljenom istraživanju 2002. godine $\alpha = ,67$ (McGill, 2014.).

3.3.3. Višeznačna skala uključenosti oca (*Pahić, 2019.*)

S obzirom na to da nije bilo moguće formirati jednoznačnu skalu za mjerenje očeve uključenosti u odgoj djece zbog samog sadržaja čestica, autorica Pahić

(2019.) za potrebe svog rada konstruirala je višeznačnu skalu uključenosti oca te ga podijelila na više skala kojima mjeri određene aspekte očeve uključenosti. Višeznačna skala uključenosti oca, uz funkcionalnu uključenost mjeri emocionalnu i kognitivnu uključenost, a za potrebe ovog istraživanja korištene su skale kojima se mjeri funkcionalna uključenost očeva u odgoju djece prema podjeli uloge očeva u odgoju djece od strane Lamb i sur. (1985.; 1987.). Navedene skale uključenosti oca mjere funkcionalnu uključenost oca kroz tri skale: FU1, FU2 i FU3. Jedan od razloga zašto su čestice koje mjere uključenost očeva podijeljenje u tri skale je taj što je za neke ispitivane aktivnosti očekivano da će se odvijati jednom ili nekoliko puta dnevno, dok za ostale aktivnosti to nije primjenjivo.

Prva skala funkcionalne uključenosti (*Functional Involvement*) od autora Dyer i sur. (2009.) preuzeta je i prevedena od strane autorice Pahić (2019.). U izvornom obliku skala se sastoji od četiri čestice, no za potrebe ovog istraživanja je modificirana od strane autorice i mentorice te se sastoji od tri čestice, dok je četvrta čestica prebačena u skalu FU2. Čestice su mjerile uključenost očeva u njegu djeteta, a primjer čestica je "*Pripremam obroke za svoje dijete*", "*Vodim svoje dijete na toalet*" te "*Oblačim svoje dijete*". Očevi su davali svoje odgovore za svaku česticu na skali od 0 (*nikada*) do 5 (*više nego jednom dnevno*). Sljedeći logiku kako razine između uporišnih točaka nisu jednake, autori skale Dyer i sur. (2009.) pretpostavljaju kako su sudionici koji odgovore na čestice s uporišnom točkom 4 – "*otprilike jednom dnevno*" 7 puta više uključeniji u njegu i odgoj djece u odnosu na one očeve koji su na čestice dali odgovor na uporišnoj točki 0 – "*nikada*", dok su oni očevi koji obavljaju navedene aktivnosti više puta dnevno dva puta više uključeniji u njegu i odgoj djece u odnosu na očeve koji su pružaju njegu djeci otprilike jednom dnevno. Zbog navedenog su kategorije rekodirane na sljedeći način : 0=0; 1=0,5; 2=1; 3=4; 4=7 i 5=14. Ukupan rezultat na skali Functional involvement tvori suma rezultata svih čestica ove skale. Pouzdanost skale iznosi $\alpha = ,838$.

Druga skala funkcionalne uključenosti (FU2) konstruirana od strane Pahić (2019.) mjeri učestalost uključenosti očeva u određene aktivnosti s djecom. U izvornom obliku sastoji se od devet čestica, dok je za potrebe ovog istraživanja modificirana od strane autorice i mentorice te se sastoji od deset čestica. Primjer čestica je "*Čitam ili pričam priču svome djetetu*" ili "*Odlazim u štenju ili na igralište sa djetetom*". Sudionici su odgovarali na čestice u rasponu od pet uporišnih točaka, pri čemu 0 označava "*nikada*", a 4 označava "*gotovo svaki dan*". Modifikacijom navedene skale od strane autorice i mentorice, dodan je odgovor "*Nije primjenjivo za moje dijete*" u slučaju da tvrdnje nisu primjenjive na sudionike s obzirom na dob djeteta. Vrijednosti procjena na skali slijedi logiku prethodne skale, stoga su kategorije rekodirane na sljedeći način : 0=0; 1=0,5; 2=1; 3=4 i 4=7. Ukupan rezultat na skali čini suma odgovora svih čestica, a koeficijent pouzdanosti iznosi $\alpha = ,787$.

Treća skala funkcionalne uključenosti, FU3 od autorice Pahić (2019.) mjerila je uključenost očeva u periodične obveze, a sastoji se od dvije čestice: "*Odlazim s djetetom na liječnički pregled*" te "*Odlazim na sastanke u dječji vrtić*". Sudionici su davali odgovor na navedene tvrdnje u rasponu od četiri uporišne točke, od 0 (*nikada*) do 3 (*gotovo uvijek*). Autorica i mentorica dodali su odgovor "*Nije primjenjivo za moje dijete*" u slučaju da navedene tvrdnje nisu primjenjive na sudionike s obzirom na dob djeteta (ako dijete ne pohađa vrtić). Ukupni rezultat skale FU3 dobiva se zbrajanjem, odnosno sumom odgovora na obe čestice, a koeficijent pouzdanosti iznosi $\alpha = ,630$.

3.4. Obrada podataka

U svrhu obrade statističkih podataka korišten je program IBM SPSS Statistics. Prije same obrade podataka rekodirane su čestice na skali FU1 i FU2 te su izračunati ukupni rezultati za stavove o očinstvu i uključenost očeva u odgoj djece. Za izračun povezanosti ispitivanih varijabli korišten je Pearsonov koeficijent korelacije, dok je za izračun razlike korišten t-test.

4. Rezultati

U ovom dijelu rada prvo će biti prikazana deskriptivna statistika korištenih skala u ovom istraživanju kako bi se dobio pregledniji uvid u rezultate. Deskriptivna statistika iskazana je preko prosjeka odgovora sudionika, standardne devijacije te minimalnog i maksimalnog rezultata sudionika za pojedinu varijablu.

Nakon toga, slijedi pojedinačni prikaz rezultata na temelju postavljenih problema i hipoteza u ovom istraživanju. Rezultati koji se odnose na povezanost bit će prikazani Pearsonovim koeficijentom korelacije, dok će rezultat koji se odnosi na razliku biti prikazan t-testom.

4.1. Deskriptivna statistika korištenih skala u istraživanju

Tablica 4.1.1.

Deskriptivna statistika stavova o očinstvu i uključenosti u odgoj djece (N = 172)

	M	SD	Min	Max
Stavovi o očinstvu	27,63	3,39	10	36
FU1	23,15	13,64	0	42
FU2	47,07	18,44	2	70
FU3	3,97	1,78	0	7

Na temelju deskriptivne statistike korištenih skala prikazanih u Tablici 4.1.1., vidljivo je kako sudionici iskazuju pozitivne stavove o očinstvu. Uključenost očeva u odgoju djece mjerena je skalama funkcionalne uključenosti koje mjere sljedeće aspekte: uključenost očeva u njegu djece (FU1), aktivnosti provedene s djecom (FU2) te u periodične obveze (FU3) vezane uz djecu. Na temelju rezultata skale FU1 vidljivo je kako su očevi uključeni u njegu djeteta, no ne može se jasno zaključiti u kojoj mjeri su uključeni s obzirom da postoji veliko odstupanje u središnjoj vrijednosti ($M = 23,15$, $SD = 13,64$). Rezultati skale FU2 nam također pokazuju veliko odstupanje u središnjoj vrijednosti ($M = 47,07$, $SD = 18,44$), no unatoč tome može se zaključiti kako očevi iskazuju relativno visoku razinu uključenosti u određene aktivnosti s djecom. Prema rezultatima skale FU3, vidljivo je kako je razina uključenosti očeva u periodične obveze procijenjena

visoko. Na temelju izmjerenih aspekata uključenosti očeva u odgoju djece, može se zaključiti kako je razina uključenosti očeva u odgoju djece relativno visoka.

4.2. Povezanost između razine obrazovanja i razine uključenosti očeva u odgoj djece

Kako bismo dobili odgovor na prvo istraživačko pitanje te kako bi ispitali povezanost između razine obrazovanja i razine uključenosti u odgoj djece, korišten je Pearsonov koeficijent korelacije.

Tablica 4.2.1.
Povezanost između obrazovanja i uključenosti očeva u odgoj djece (N=172)

Razina uključenosti	Razina obrazovanja
FU1	,25**
FU2	,18*
FU3	,29**

** $p < ,001$; * $p < ,05$

Iz Tablice 4.2.1. vidljivo je kako postoji statistički značajna pozitivna povezanost između razine obrazovanja i razine uključenosti očeva u njegu djece ($r = ,25, p < ,001$), aktivnosti provedene s djecom ($r = ,18, p = ,018$) te u periodične obveze ($r = ,29, p < ,000$) čime je potvrđena prva hipoteza postavljena na temelju prvog istraživačkog problema.

4.3. Povezanost između materijalnih prihoda i uključenosti očeva u odgoj djece

Kako bismo dobili odgovor na drugo istraživačko pitanje, korišten je Pearsonov koeficijent korelacije kojim smo ispitali povezanost između visine materijalnih prihoda i razine uključenosti očeva u odgoju djece.

Tablica 4.3.1.
Povezanost između materijalnih prihoda i uključenosti očeva u odgoj djece (N=172)

Razina uključenosti	Visina materijalnih prihoda
FU1	,08
FU2	,12
FU3	-,06

Na temelju rezultata prikazanih u Tablici 4.3.1. može se zaključiti kako nije dobivena statistički značajna povezanost između visine materijalnih prihoda i razine uključenosti očeva u njegu djece ($r = ,08$, $p = ,317$), aktivnosti provedene s djecom ($r = ,12$, $p = ,107$) te periodičnim obvezama ($r = -,06$, $p = ,461$) stoga druga istraživačka hipoteza nije potvrđena.

4.4. Razlika u uključenosti očeva u odgoj djece s obzirom na radni status ($N=172$)

Kako bismo dobili odgovor na treće istraživačko pitanje, proveden je t-test u svrhu provjere razlika u uključenosti očeva u odgoju djece s obzirom na radni status. Rezultati t-testa pokazuju da nema statistički značajne razlike u razini uključenosti između zaposlenih i nezaposlenih očeva ($t_{FU1} = -0,063$, $p = 0,95$; $t_{FU2} = 0,95$, $p = 0,343$; $t_{FU3} = -0,028$, $p = 0,978$).

4.5. Povezanost između stavova o očinstvu i uključenosti očeva u odgoj djece

U Tablici 4.5.1. slijedi prikaz rezultata o povezanosti stavova o očinstvu i uključenosti očeva u odgoju djece, dobivenih izračunom Pearsonovog koeficijenta korelacije, a koji nam ujedno daju odgovor na četvrto istraživačko pitanje.

Tablica 4.5.1.

Povezanost između stavova o očinstvu i uključenosti očeva u odgoj djece ($N=172$)

Razina uključenosti	Stavovi o očinstvu
FU1	,08
FU2	,15*
FU3	,07

**p < ,05*

Iz Tablice 4.5.1. vidljivo je kako ne postoji statistički značajna povezanost između stavova o očinstvu i uključenosti očeva u njegu djece ($r = ,08$, $p = ,304$) i periodične obveze ($r = ,07$, $p = ,366$) dok postoji statistički značajna povezanost između stavova o očinstvu i uključenosti očeva u aktivnosti provedene s djecom ($r = ,15$, $p = ,045$). S obzirom na to da su rezultati pokazali kako su stavovi o očinstvu statistički značajno povezani samo s jednim ispitivanim aspektom uključenosti, dok u ostala dva aspekta nije potvrđena statistički značajna povezanost, može se donijeti zaključak kako je hipoteza djelomično potvrđena.

5. Rasprava

U ovom dijelu rada bit će prikazana rasprava o usporedbi rezultata dobivenih u ovom istraživanju s rezultatima drugih istraživanja, s osvrtom na nova pitanja koja se javljaju vezano uz pogled na očinstvo i očevu ulogu u odgoju djece. Zatim slijede ograničenja istraživanja te preporuke za buduća istraživanja o očevima. Na kraju će biti prikazane praktične implikacije, kao i doprinos ovog istraživanja u području sustava socijalne skrbi.

Svrha provedenog istraživanja bila je ispitati odnos između socioekonomskih obilježja očeva, stavova o očinstvu i funkcionalne uključenosti očeva u odgoj djece predškolske dobi. Na obnašanje očinske uloge utječu razni čimbenici; društveni, individualni, pravni, ekonomski (Belsky, 1984.; Diniz i sur., 2021.; Lee i Doherty, 2007.), a o tome govore i Model očinstva (Doherty i sur., 1998.), Model kompetentnog roditeljskog funkcioniranja (Belsky, 1984.) te teorija ekosustava i sustavna obiteljska teorija. Sukladno tome, te na temelju rezultata dosadašnjih istraživanja postavljeni su problemi i hipoteze ovog istraživanja.

U prvom istraživačkom pitanju ispitivalo se postojanje povezanosti između obrazovanja i uključenosti očeva u odgoju djece. Hipoteza je postavljena u pozitivnom smjeru te se očekivalo da će očevi koji imaju veću razinu obrazovanja iskazivati veću razinu uključenosti u odgoju djece. Dobiveni rezultati potvrdili

su postavljenu hipotezu u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Cabrera i sur., 2007.; 2011.; Krpan, 2018.). Krpan (2018.) u svom radu navodi kako su očevi s višom razinom obrazovanja uključeni u odgoj, dok Cabrera i sur. (2007.; 2011.) navode kako je obrazovanje prediktor očeve rane uključenosti u odgoj djece te kako su očevi s višom razinom obrazovanja uključeni u provođenju aktivnosti s djecom. Autori Connor i Stolz (2021.) smatraju kako je viša razina obrazovanja povezana s većom uključenosti u odgoj djece zbog većeg znanja roditelja o razvoju djece i roditeljstvu. Očevi koji imaju veće znanje o djeci i roditeljstvu osjećaju se sigurno tijekom obnašanja očinske uloge što povećava njihovu razinu uključenosti u odgoju djece. Coles i sur. (2017.) u svom istraživanju nisu dobili statistički značajnu povezanost između obrazovanja očeva i uključenosti u odgoju djece, ali su utvrdili povezanost između majčinog obrazovanja i uključenosti očeva u odgoju djece. Na temelju dobivenih rezultata, autori Coles i sur. (2017.) zaključuju kako visoko obrazovane majke s egalitarnijim pristupom u odgoju mogu pozitivno utjecati na očevu uključenost u brigu o djeci. Iako je došlo do porasta broja istraživanja koja proučavaju očinstvo (Lee i Doherty, 2007.), postoji nedostatak istraživanja koja u fokus stavljaju obrazovanje očeva, očevo znanje o djeci i uključenost očeva u odgoj djece (Connor i Stolz, 2021.).

Drugo istraživačko pitanje odnosilo se na ispitivanje povezanosti između materijalnih prihoda i uključenosti očeva u odgoj djece. Hipoteza je postavljena na način da se očekivalo postojanje negativne povezanosti između visine materijalnih prihoda i razine uključenosti očeva u odgoj djece. U skladu s dosadašnjim istraživanjima (Appelbaum i sur., 2000.; Bryan, 2013.; Casper i O'Connell, 1998.) u hipotezi se pretpostavljalo kako će očevi koji imaju niže prihode iskazivati veću razinu uključenosti u odgoju djece, no navedeno nije potvrđeno rezultatima ovog istraživanja. Rezultati istraživanja (Appelbaum, 2000.; Bryan, 2013.; Casper i O'Connell, 1998.) koja su ispitivala povezanost materijalnih prihoda i uključenosti očeva pokazuju kako očevi koji imaju niže prihode iskazuju veću skrb i brigu o djeci. Bryan (2013.) je u svom kvalitativnom istraživanju došao do spoznaje kako očevi percipiraju očinsku ulogu u odgoju djece kroz aktivno sudjelovanje i pružanje ljubavi djeci, a ne kroz obnašanje

tradicionalne uloge očeva kao hranitelja obitelji. Unatoč navedenom, većina istraživanja o roditeljstvu posvećuje malo pozornosti pitanjima o socioekonomskom statusu, a posebice o materijalnim prihodima zato što autori pretpostavljaju kako sudionici neće odgovoriti istinito ili će odustati od istraživanja što može dovesti do ugrožavanja kvalitete rezultata (Magnuson i Duncan, 2002.; str. 6).

Cilj trećeg istraživačkog pitanja bio je ispitati postojanje razlike u uključenosti očeva s obzirom na radni status. Na temelju dosadašnjih istraživanja (McGill, 2014.; Parker i Wang, 2013.) postavljena je hipoteza kojom se pretpostavljalo kako će očevi koji su zaposleni iskazivati manju razinu uključenosti u odgoju djece, u odnosu na očeve koji nisu zaposleni. Ipak, rezultati ovog istraživanja nisu potvrdili postavljenu hipotezu. Jedan od razloga odbacivanja hipoteze je nepostojanje distribucije uzorka kojom bi se mogla utvrditi ispitivana razlika. Konkretno, većina očeva koji su sudjelovali u istraživanju je zaposlena dok je samo tri sudionika nezaposleno. Unatoč tome što je većina sudionika zaposlena, rezultati ovog istraživanja pokazali su visoku razinu uključenosti očeva u odgoju djece. Prema Barbeta-Viñas i Cano (2017.), moderni očevi danas više pažnje posvećuju aktivnom obnašanju očinske uloge i pružanju skrbi o djeci unatoč zaposlenju. Na temelju dobivenih rezultata koji govore kako zaposleni očevi iskazuju visoku razinu uključenosti u odgoj djece, može se zaključiti kako očevi danas odbacuju tradicionalne uloge očeva i preuzimaju odgovornost za brigu i skrb o djeci nastojeći pronaći ravnotežu između očinske uloge i zaposlenja (Gatrell i sur., 2021.). Danas se od očeva očekuje da budu zaposleni i financijski doprinose obitelji, ali i da aktivno sudjeluju u odgoju djece (Ewald i sur., 2020.). Prema McGill (2014.), očevi koji su zaposleni i rade puno radno vrijeme, a koji su ujedno visoko uključeni u odgoj djece održavaju tradicionalnu ulogu hranitelja i ulogu aktivnog oca. Navedeno dovodi do sukoba navedenih uloga, s obzirom da očevi nastoje biti predani poslu i ispuniti ulogu hranitelja, a s druge strane žele biti uključeni u odgoj svoje djece. Prema istraživanju Parker i Wang (2013.), 50% zaposlenih očeva nailazi na teškoće prilikom usklađivanja poslovnog i obiteljskog područja. Izazovi i teškoće s kojima se očevi suočavaju tijekom pronalaska

ravnoteže između poslovnog i obiteljskog života može izazvati veću razinu stresa kod očeva, ali i majki (Berry i Meyer Rao, 1997.; Parker i Wang, 2013.). Istraživanja (Beck i Beck-Gernsheim, 1995.; Humerd i sur., 2015.; prema Gatrell i sur., 2021.) su pokazala kako se stres, s kojim se suočavaju zaposleni očevi koji aktivno sudjeluju u odgoju djece, može negativno odraziti na obiteljski i poslovni učinak očeva u navedenim područjima. Sukob uloga, pronalazak ravnoteže između obiteljskog i poslovnog života te stres koji očevi doživljavaju tijekom suočavanja s izazovima može smanjiti količinu vremena koju provode s djecom kao i kvalitetu interakcija u odnosu otac-dijete, što naposljetku može imati negativne posljedice na dijete, očeve, ali i majke u konačnici. Ipak, Berry i Meyer Rao (1997.) navode kako fleksibilan rad poput fleksibilnog radnog vremena ili rad od kuće ima pozitivan utjecaj na pronalazanje ravnoteže između obiteljskog i poslovnog života kod očeva te povećava razinu uključenosti u odgoj djece, stoga je važno da učinkovitost fleksibilnog rada i pozitivan utjecaj na očeve i djecu budu prepoznati na razini socijalne i obiteljske politike (Ewald i sur., 2020.).

Četvrto istraživačko pitanje ispitalo je povezanost između stavova o očinstvu i uključenosti očeva. Hipoteza je postavljena na način da se očekivalo postojanje pozitivne povezanosti između stavova o očinstvu i uključenosti u odgoj djece, sukladno rezultatima dosadašnjih istraživanja (Beitel i Parke, 1998.; Lee i Doherty, 2007.; McGill, 2014.) koji su potvrdili kako su očevi s "modernim" i pozitivnijim stavovima o očinstvu dostupniji djeci te uključeniji u brigu i skrb. Unatoč navedenome, hipoteza ovog istraživanja je djelomično potvrđena. Rezultati istraživanja pokazuju kako su stavovi o očinstvu pozitivno povezani s aktivnostima u kojima očevi sudjeluju zajedno s djecom, dok nije potvrđena povezanost između stavova i uključenosti u njegu i periodične obveze u odgoju, čime je hipoteza djelomično potvrđena. Razlog djelomično potvrđene hipoteze može biti način na koji očevi percipiraju važnost očeve uloge u odgoju djece. Stavovi o očinstvu imaju uporište u društvenim uvjerenjima i očekivanjima (Beaton i Doherty, 2007.), a očevi koji imaju pozitivnije stavove o očinstvu su uključeniji u provođenju aktivnosti s djecom poput igranja, dok se sudjelovanje u određenim aspektima skrbi poput pripreme obroka za dijete ili odlaska s djetetom pedijatru i dalje

smatraju primarno majčinom odgovornošću. I dalje je prisutno tradicionalno stajalište o tome kako očevi trebaju prvenstveno financijski osigurati svoju obitelj, čime se podcijenjuje njihova uloga u razvoju djece (Gatrell i sur., 2021.). Prema Parke i Brott (1999.), u društvu su prisutni negativni stavovi i predrasude o muškarcima kao roditeljima, poput toga da muškarci nisu dovoljno dobri skrbnici kao majke, kao i mitovi utemeljeni na tradicionalnom očinstvu koji govore o tome kako su očevi nesposobni skrbnici, opasni za djecu te kako očevi ne žele doprinositi obiteljskom životu. No s obzirom na konstantni razvoj društva i pogleda na očinstvo, očigledno je kako do izražaja dolaze stavovi o "modernom očinstvu" koji naglašavaju aktivnu ulogu očeva u odgoju djece te iskazivanje ljubavi i brige svojoj djeci u odnosu na tradicionalni stil povučenosti (Chao i Tseng, 2002.; str. 74). Moderni očevi danas žele nadići tradicionalnu ulogu hranitelja i biti aktivniji u odgoju te prisutni u djetetovom životu (Dick, 2004.). Ipak, negativni stavovi o očinstvu mogu ograničiti očeve da sudjeluju i budu uključeni u odgoj i život djece, stoga je potrebno preispitati percepcije o važnosti uključenosti očeva u odgoj djece te kako navedeni mitovi utječu na očeve i oblikuju društvene stavove o očinstvu (Cosentino i sur., 2014.). Prepoznavanje i rekonstrukcija predrasuda i mitova o očevima može biti značajan korak u obrazovanju društva o teškoćama s kojima se očevi suočavaju tijekom sudjelovanja u odgoju, kao i značajan korak u kreiranju pozitivnih društvenih stavova o očinstvu i razvoja percepcije o važnosti istog (Cosentino i sur., 2014.).

5.1. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja

U ovom poglavlju navedena su ograničenja istraživanja, kao i preporuke za buduća istraživanja koja budu ispitivala navedenu tematiku.

Jedno od najvažnijih ograničenja istraživanja je korištenje ne-eksperimentalnog korelacijskoj i kvazi-eksperimentalnog nacrtu, koji ne dopušta donošenje zaključaka o uzročno-posljedičnim vezama, već samo ispituje odnos između ispitivanih varijabli (Milas, 2009.). U stručnoj literaturi se kao najčešći problem ne-eksperimentalnih istraživanja spominje problem treće varijable. Samo se u eksperimentu može kontrolirati utjecaj treće varijable na ispitivane varijable i

donijeti zaključak o utjecaju jedne varijable na drugu (Milas, 2009.), dok u ovom istraživanju nije moguće kontrolirati okolinske čimbenike koji potencijalno mogu utjecati na stavove o očinstvu i uključenost očeva u odgoj djece. Stoga se na temelju rezultata ovog istraživanja može donijeti samo zaključak o postojanju povezanosti, odnosno razlike ispitivanih varijabli, ali ne i o uzročno-posljedičnoj vezi.

Postoji ograničenje istraživanja vezano uz odabir uzorkovanja i metode provedbe istraživanja, a odnosi se na odabir neprobabilističkog uzorka kao i korištenje online anketnog upitnika i društvenih aplikacija za prikupljanje sudionika u ovom istraživanju. Nedostatak je taj što su se istraživanjem obuhvatili samo očevi koji koriste društvene aplikacije poput Facebook-a, Instagram-a i WhatsApp-a, dok očevi koji ne koriste navedene društvene aplikacije nisu imali mogućnost sudjelovanja u istraživanju. Korištenjem neprobabilističkog uzorka, smanjuje se reprezentativnost istraživanja i samog rezultata zbog odabira dostupnih i dobrovoljnih sudionika, što dovodi do nemogućnosti primjene rezultata istraživanja na cijelu populaciju. Unatoč navedenom, online anketni upitnik je najekonomičnija metoda provedbe istraživanja (Milas, 2009.), a korištenje neprobabilističkog uzorka i online anketnog upitnika za potrebe ovog istraživanja je opravdano s obzirom da su ciljane populacija bili očevi djece predškolske dobi na području cijele Republike Hrvatske.

Ograničenje istraživanja ogleda se i u tome što postoji mogućnost da su sudionici davali socijalno poželjne odgovore te da su se lažno predstavljali kako bi mogli pristupiti anketnom upitniku i sudjelovati u nagradnoj igri. Sudionici su skloniji davanju socijalno poželjnih odgovora posebice ako je tema istraživanja važna za njih ili društvo, a Lacković-Grgin (2010.) navodi kako socijalna mreža kod mladih odraslih osoba pridaje važnost roditeljstvu što zatim povećava značaj roditeljskog identiteta, a time utječe i na obnašanje roditeljske uloge. Online anketnom upitniku su u većoj mjeri pristupili očevi koji su obrazovaniji i uključeni u odgoj te koji imaju veće materijalne prihode što je utjecalo na normalnost distribucije uzorka, a samim time i na rezultate istraživanja. Zbog važnosti teme, postoji mogućnost da sudionici nisu bili objektivni prilikom davanja odgovora, već su davali procjene o uključenosti u odgoj na temelju vlastitih želja i viđenja kakvi bi kao očevi trebali

zapravo biti. Isto tako, problem može postojati kod istraživanja koja ispituju socioekonomski status sudionika. Postoji mogućnost da će sudionici davati socijalno poželjne odgovore ili će u većoj mjeri odustati od sudjelovanja u istraživanju na pitanjima koja se odnose na materijalni status. Davanje socijalno poželjnih odgovora čest je nedostatak istraživanja u kojima sudionici moraju odgovarati samoprocjenom vlastitog ponašanja ili statusa zato što može dovesti do iskrivljavanja rezultata u konačnici. S obzirom na prethodno navedena ograničenja, nije moguće donositi relevantne i pouzdane zaključke o populaciji na temelju provedenog istraživanja.

Jedno od većih ograničenja ovog istraživanja vezano je uz samu definiciju uloge očeva, kao i uz mjerenje uključenosti očeva u odgoj djece (McBride, 1993.; Pleck, 2012.). Postoje ograničenja korištenih mjernih instrumenata autorice Pahić (2019.), a koji su utemeljeni na određenim dimenzijama uloge očeva. Pleck (2012.), jedan od tvoraca dimenzija očeve uključenosti u odgoj djece u svom radu navodi nedostatke dimenzija zbog nemogućnosti adekvatnog mjerenja istih. Dimenzija koja se odnosi na očev angažman u odgoju djece, konkretno na skalu funkcionalne uključenosti oca u aktivnosti s djetetom, mjeri se kroz količinu vremena koju očevi zapravo provode u interakciji i aktivnostima sa svojom djecom (Cabrera, 2019.; Conor i Stolz, 2021.; Pahić, 2019.; Pleck, 2012.). Prema tome, istraživanja koja su ispitivala očevu uključenost u odgoj djece izvještavala su o rezultatima istraživanja kroz količinu vremena koju očevi provode u interakciji i kroz aktivnosti sa svojom djecom. Ono što predstavlja ograničenje mjerenja očevog angažmana kroz količinu vremena je to što su neki očevi bili samo prisutni u aktivnostima s djecom, ali nisu zajedno sudjelovali u istima (Pleck, 2012.). Neki autori, uz Pleck-a (2012.) također govore o nedostacima i ograničenjima mjerenja uključenosti očeva kroz navedene dimenzije. Konkretno, Cowan i sur. (2009.) navode kako je nedostatak taj što se mjerenje odnosi na količinu vremena koju očevi provode u odgoju djece pri čemu se zanemaruje kvaliteta interakcija između oca i djeteta, dok Cabrera (2019.) navodi kako je u odgoju važna količina vremena koju očevi provode s djecom, ali stavlja naglasak na kvalitetu vremena provedenog s djecom smatrajući kako vrijeme koje očevi provode s djecom nije uvijek pozitivno i poželjno za dijete. Isto tako, nedostatak dimenzije odgovornosti koji se

odnosi na skalu funkcionalne uključenosti očeva u periodične obveze je taj što ono nema metodološko uporište, već je stupanj očeve odgovornosti u odgoju djece utemeljen na kulturalnom čimbeniku nekog društva (Levine, 1976.; prema Pleck, 2012.). Unatoč porastu broja istraživanja koja se bave ulogom očeva u odgoju djece, postoje navedeni nedostaci tijekom definiranja i mjerenja same uloge očeva (McBride, 1993.; Pleck, 2012.) Kako bi istraživanja koja se bave očinstvom bila pouzdana i valjana te kako bi se u budućnosti izbjeglo preklapanje dimenzija uloge očeva tijekom mjerenja, potrebno je rekonstruirati koncept uloge očeva u odgoju djece, kao i operacionalizaciju istog.

Guzzo (2011.) smatra kako postoji nedostatak istraživanja koja ispituju čimbenike koji su povezani s očevim sudjelovanjem u odgoju. Dosadašnja istraživanja o uključenosti očeva u odgoj djece obuhvaćaju majčine izvještaje o uključenosti očeva u odgoj djece, a ne očevu perspektivu o vlastitom sudjelovanju (Guzzo, 2011.), što može dovesti do pogrešnih zaključaka o očevima i njihovom viđenju očinske uloge u odgoju djece. Doherty i sur. (1998.) u svom istraživanju navode kako odnos očeva s vlastitim ocem može biti čimbenik koji utječe na vlastitu identifikaciju očinske uloge, osjećaj predanosti i uključenosti u odgoj. Stoga je potrebno provoditi što više istraživanja koja ispituju očevu samoprocjenu sudjelovanja u odgoju, očevu viđenje uloge očeva u odgoju djece i važnost istog, očeve izvještaje o iskustvima s vlastitim očevima.. Isto tako, u budućim istraživanjima potrebno je ispitati razne čimbenike koji utječu na stavove i percepciju očeva o njihovoj ulozi, kao i na razinu uključenosti u odgoj kako bi stručnjaci u radu s djecom i očevima mogli prepoznati i razumijeti pozadinu koja utječe na obnašanje očinske uloge.

S obzirom na to da na području Republike Hrvatske nema provedenih istraživanja koja ispituju obilježja očeva, stavove o očinstvu i uključenost očeva u odgoj djece, smatram da je potrebno provesti istraživanje kojim će se obuhvatiti očevi iz cijele Hrvatske kako bi na što reprezentativnijem uzorku ispitali trenutni društveni stav o očinstvu te dobili bolji uvid u to na koji način očevi u Republici Hrvatskoj kroz (ne)aktivno sudjelovanje u odgoju doprinose obiteljskom sustavu i razvoju djece.

5.2. Praktične implikacije

Prednost ovog istraživanja je ta što na području Republike Hrvatske nema dovoljno istraživanja koja ispituju stavove o očinstvu i uključenost očeva u odgoj djece. Konkretno, postoji istraživanje koje istražuje dimenzije očinske uloge u odgoju djece, ali se istraživanje odnosi samo na očeve iz sjeverozapadne Hrvatske. S obzirom na to da su očevi postali važna društvena tema smatram kako će ovo istraživanje doprinijeti boljoj spoznaji o određenim aspektima uključenosti očeva u odgoju djece, kao i bolji uvid u to kako su određeni sociodemografski čimbenici povezani s obnašanjem očinske uloge. Rezultati ovog istraživanja mogu dati širu sliku stručnjacima koji rade s obitelji djece predškolske dobi, posebice s očevima da shvate što sve može utjecati na obnašanje očeve uloge i njihovu uključenost u odgoju djece, od tradicionalnih stavova o očinstvu koji su još uvijek prisutni u društvu, prepreka i izazova s kojima se očevi suočavaju, do socioekonomskih obilježja koji su povezani s obnašanjem roditeljske uloge.

S obzirom na sve veći porast broja očeva koji su uključeni u odgoj djece (Miljević-Rički, 2022.) te s obzirom na pozitivan utjecaj koje ono ima na razvoj djece (Barnett i Baruch, 1987.; Cabrera i sur., 2000.; McBride i Mills, 1993.), smatram kako ovo istraživanje i rezultati mogu poslužiti kao smjernica stručnjacima za budući rad s očevima djece predškolske dobi, na način da ih potiču na uključenost u odgoj i sudjelovanje u određenim područjima vezano uz roditeljstvo. Potrebno je u budućnosti podizati svijest o očevima koji su u sukobu očinskih uloga kao i poticati socijalnu osjetljivost za očeve koji nastoje ispuniti tradicionalnu ulogu kroz pružanje materijalne sigurnosti obitelji te koji ujedno žele sudjelovati u odgoju djece. Očevi koji nemaju adekvatnu podršku tijekom usklađivanja očinske uloge i zaposlenja doživljavaju stres koji negativno utječe na njihov obiteljski i poslovni život (Gatrell i sur., 2021.) stoga smatram kako bi Hrvatski zavod za socijalni rad trebao razviti programe za podršku očevima koji nastoje pronaći ravnotežu između poslovnog i obiteljskog života, koji se suočavaju s financijskim teškoćama i društvenim izazovima, kao i s društvenim predrasudama i negativnim stavovima o očinstvu. Isto tako, trebalo bi raditi na prepoznavanju i isticanju važnosti fleksibilnog rada u okviru obiteljske i socijalne politike te ponuditi očevima mogućnost rada od kuće, fleksibilnog ili skraćenog radnog vremena s

obzirom na to da fleksibilan rad ima pozitivne učinke na očeve, djecu i obitelj (Ewald i sur., 2020.).

6. Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnose između nekih socioekonomskih obilježja očeva, stavova o očinstvu i uključenosti očeva u odgoj djece predškolske dobi. U istraživanju su postavljena četiri istraživačka problema te hipoteze postavljene u skladu s dosadašnjim istraživanjima. Rezultati ovog istraživanja potvrdili su jednu hipotezu, jedna hipoteza je djelomično potvrđena, a dvije nisu potvrđene.

Hipoteza postavljena na temelju prvog istraživačkog problema je potvrđena te je dobivena statistički značajna pozitivna povezanost između obrazovanja i uključenosti očeva u odgoj, pri čemu se smatra kako su očevi s višom razinom obrazovanja uključeni u odgoj djece predškolske dobi. Nadalje, hipoteza drugog istraživačkog problema koja pretpostavlja negativnu povezanost između materijalnih prihoda i uključenosti očeva nije potvrđena, kao ni treća hipoteza koja je ispitala razliku u uključenosti očeva obzirom na radni status. Navedeno se može opravdati zbog distribucije uzorka, odnosno većeg broja zaposlenih sudionika s visokim materijalnim prihodima. Četvrta hipoteza koja je pretpostavljala povezanost između stavova o očinstvu i uključenosti u odgoj je djelomično potvrđena. Unatoč dobivenim rezultatima, ovo istraživanje predstavlja dobru podlogu za provedbu budućih istraživanja koja će ispitivati ulogu očeva u odgoju djece i čimbenike koji su povezani s obnašanjem iste.

Popis tablica

Tablica 4.1.1.17

Tablica 4.2.1.18

Tablica 4.3.1.19

Tablica 4.5.1.20

7. Literatura

1. Appelbaum, M., Belsky, J., Booth-LaForce, C. & Bradley, R. H. (2000). Factors Associated With Fathers' Caregiving Activities and Sensitivity With Young Children. *Journal of Family Psychology, 14*(2), 200-219.
2. Bailey, J. (2015). Understanding contemporary fatherhood: masculine care and the patriarchal deficit. *Families, Relationships and Societies, 4*(1), 3-17.
3. Barbeta-Viñas, M., & Cano, T. (2017). Toward a New Model of Fatherhood? Discourses on the Process of Paternal Involvement in Urban Spain. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 159*, 13-30.
4. Barnett, R. C., & Baruch, G. K. (1987). Determinants of Fathers' Participation in Family Work. *Journal of Marriage and Family, 49*(1), 29-40.
5. Barthelemy, J. J., & Coakley, T. M. (2017). Fathering attitudes and behaviors among low-income fathers. *Journal of Family Social Work, 1*-17.
6. Beaton, J. M., & Doherty, W. J. (2007). Father's Family of Origin Relationships and Attitudes about Father Involvement from Pregnancy through First Year Postpartum. *Fathering, 5*(3), 236-245.
7. Beitel, A. H., & Parke, R. D. (1998). Paternal involvement in infancy: The role of maternal and paternal attitudes. *Journal of Family Psychology, 12*, 268-288.
8. Belsky, J. (1984). The Determinants of Parenting : A Process Model. *Child Development, 55*(1), 83-96.
9. Berry, J. O., & Meyer Rao, J. (1997). Balancing Employment and Fatherhood. *Journal of Family Issues, 18*(4), 386-402.
10. Brust Nemet, M., Vrdoljak, G. i Budaić Livaja, V. (2021). Parenting Style and the Active Involvement of Fathers in Child-Rearing. *JAHN : Europski časopis za bioetiku, 12*(1), 107-125.
11. Cabrera, N. J., Tamis-LeMonda, C. S., Bradley, R. H., Hofferth, S. i Lamb, M. E. (2000). Fatherhood in the Twenty-First Century. *Child Development, 71*(1), 127-136.

12. Cabrera, N., Fitzgerald, H. E., Bradley, R. H., & Roggman, L. (2007). Modeling the dynamics of paternal influences on children over the life course. *Applied Developmental Science, 11*, 1–5.
13. Cabrera, N. J., Fagan, J., Wight, V., & Schadler, C. (2011). Influence of mother, father, and child risk on parenting and children's cognitive and social behaviors. *Child Development, 82*, 1985–2005.
14. Cabrera, N. J., Fitzgerald, H. E., Bradley, R. H., & Roggman, L. (2014). The ecology of father–child relationships: An expanded model. *Journal of Family Theory and Review, 6*, 336–354.
15. Cabrera, N. J., Volling, B. L., & Barr, R. (2018). Fathers Are Parents, Too! Widening the Lens on Parenting for Children's Development. *Child Development Perspectives, 1-6*.
16. Cabrera, N. J. (2019). Father involvement, father-child relationship, and attachment in the early years. *Attachment & Human Development, 1-5*.
17. Casper, L. M. & O'Connell, M. (1998). Work, Income, The Economy, and Married Fathers as Child-Care Providers. *Demography, 35(2)*, 243-250.
18. Chao, R., & Tseng, V. (2002). Parenting of Asians. U: Bornstein, M. H., (ur.), *Handbook of Parenting: Volume 4. Social Conditions and Applied Parenting*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, str. 74.
19. Coles, L., Hewitt, B., & Martin, B. (2017). Contemporary fatherhood: Social, demographic and attitudinal factors associated with involved fathering and long work hours. *Journal of Sociology, 1-18*.
20. Coll, C. G., & Pachter, L. M. (2002). Ethnic and Minority Parenting. U: Bornstein, M. H., (ur.), *Handbook of Parenting: Volume 4. Social Conditions and Applied Parenting*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, str. 6.
21. Connor, L. A., & Stolz, H. E. (2021). Child Development Knowledge and Father Engagement: The Mediating Role of Parenting Self-efficacy. *Journal of Family Issues, 43(3)*, 1-21.
22. Cosentino, A., Dermer, S., & Maucieri, L. (2014). Myths and Attitudes About Father Scale: Developing a Scale to Determine Myths About Fatherhood. *Counselling Outcome Research and Evaluation, 5(2)*, 102-115.

23. Cowan, P. A., Cowan, C. P., Pruett, M. K., Pruett, K., & Wong, J. J. (2009). Promoting fathers' engagement with children: Preventive interventions for low-income families. *Journal of Marriage and Family*, *71*, 663–679.
24. Cvrtnjak, I., i Miljević-Ridički, R. (2015). Očevi nekad i danas. *Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, *LXI*(1), 113-119.
25. Dick, G. L. (2004). The Fatherhood Scale. *Research on Social Work Practice*, *14*(2), 80-92.
26. Diniz, E., Brandao, T., Monteiro, L., & Verissimo, M. (2021). Father Involvement During Early Childhood: A Systematic Review of the Literature. *Journal of Family Theory and Review*, *13*(1), 77-99.
27. Doherty, W. J., Kouneski, E. F., & Erickson, M. F. (1998). Responsible Fathering: An Overview and Conceptual Framework. *Journal of Marriage and Family*, *60*(2), 277-292.
28. Dyer, W. J., McBride, B. A., Milagros Santos, R., & Jeans, L. M. (2009). A longitudinal examination of father involvement with children with developmental delays. Does timing of diagnosis matter? *Journal of Early Intervention*, *31*(3), 265-281.
29. Ewald, A., Gilbert, E., & Huppatz, K. (2020). Fathering and Flexible Working Arrangements: A Systematic Interdisciplinary Review. *Journal of Family Theory & Review*, *12*, 27-40.
30. Fagan, J., & Palkovitz, R. (2007). Unmarried, nonresident fathers' involvement with their infants: A risk and resilience perspective. *Journal of Family Psychology*, *21*, 479–489.
31. Gatrell, C., Ladge, J. J. & Powell, G. N. (2021). A Review of Fatherhood and Employment: Introducing New Perspectives For Management Research. *Journal of Management Studies*, *59*(5), 1198-1226.
32. Guzzo, K. B. (2011). New Father's Experiences with Their Own Fathers and Attitudes Toward Fathering. *Fathering*, *9*(3), 268-290.
33. Hazen, N., McFarland, L., Jacobvitz, D., & Boyd-Soisson, E. (2010). Fathers' frightening behaviours and sensitivity with infants: Relations with fathers' attachment representations, father-infant attachment, and children's later outcomes. *Early Child Development and Care*, *180*(1), 51-69.

34. Hermansen, S., Croninger, B., & Croninger, S. (2015). Exploring the role of modern day fatherhood. *Work*, 50(3), 495-500.
35. Krpan, T. (2018). *Uključenost očeva u odgoj djece u dječjem vrtiću*. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet.
36. Lacković-Grgin, K. (2010). Doživljaj i praksa roditeljstva u različitim životnim razdobljima. *Društvena Istraživanja*, 20(4-114), 1063-1083.
37. Lamb, M. R. (ur.)(1981). *The Role of the Father in Child Development*. New York: John Wiley.
38. Lamb, M. E. (2000). The History of Research on Father Involvement. *Marriage & Family Review*, 29(2-3), 23–42.
39. LaRossa, R. (1988). Fatherhood and Social Change. *Family Relations*, 37(4), 451-457.
40. LaRossa, R. (1997). *The modernization of fatherhood: A social and political history*. Chicago: University of Chicago Press.
41. Lee, C.-Y. S., & Doherty, W. J. (2007). Marital Satisfaction and Father involvement during the transition to parenthood. *Fathering*, 5(2), 75-96.
42. Ljubetić, M. (2010). Biti kompetentan roditelj. *METODIKA*, 11(21), 443-447.
43. Magnuson, K. A., & Duncan, G. J. (2002). Parents in Poverty. U: Bornstein, M. H., (ur.), *Handbook of Parenting: Volume 4. Social Conditions and Applied Parenting*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, str. 103-106.
44. McBride, B. A., & Mills, G. (1993). A comparison of mother and father Involvement with their Preschool Age Children. *Early Childhood Research Quarterly*, 8, 457-477.
45. McGill, B. S. (2014). Navigating New Norms of Involved Fatherhood: Employment, Fathering Attitudes, and Father Involvement. *Journal of Family Issues*, 35(8), 1089-1106.
46. Milas, G. (2009). Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Jastrebarsko: Naklada Slap.
47. Miljević-Riđički, R. (2022). Suvremeni oblici očinstva – Značaj za dječji razvoj. *Ljetopis socijalnog rada*, 29(2), 247-264.

48. Newland, L. A., Coyl, D. C., & Freeman, H. (2008). Predicting preeschoolers' attachment security from fathers' involvement, internal working models, and use of social support. *Early Child Development and Care, 178*, 785-801.
49. Newland, L. A., & Coyl, D. D. (2010). Fathers' role as attachment figures: An interview with Sir Richard Bowlby. *Early Child Development and Care, 180*, 25-32.
50. Pahić, T., & Miljević-Ridički, R. (2014). The Portrait of Mothers and Fathers in Croatian Daily Newspapers and in a Magazine for Parents: Today and Twenty Years Ago. *Croatian Journal of Education, 16*(2), 93-107.
51. Pahić, T. (2019). Uključenost očeva u skrb o djeci u regiji sjeverozapadne Hrvatske. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin, 30*, 425-451.
52. Parke, R. D. (1996). *Fatherhood*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
53. Parke, R., & Brott, A. (1999). *Throwaway dads: The myths and barriers that keep men from being the father they want to be*. New York, New York: Houghton Mifflin.
54. Parke, R. D. (2002). Fathers and their families. U: Bornstein, M. H. (ur.), *Handbook of parenting: Volume 3. Being and becoming a parent*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, str. 73.
55. Parker, K., & Wang, W. (2013). Modern Parenthood: Roles of Moms and Dads Converge as They Balance Work and Family. *Pew Research Center Social & Demographic Trend project*.
56. Pintar, Ž. (2018). Roditeljstvo u otporu. *Školski vjesnik, 67*(2), 287-298.
57. Pleck, J. H. (2012). Integrating father involvement in parenting research. *Parenting: Science and Practice, 12*(2-3), 243-253.